

Θέσεις της Electra Energy για το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Προς έναν χωροταξικό σχεδιασμό που υπηρετεί τη φύση, τις τοπικές κοινωνίες και την ενεργειακή δημοκρατία

1. Εισαγωγή: Η Διπλή Διάσταση της Δικαιοσύνης στην Ενεργειακή Μετάβαση

Η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης επιτάσσει τη ριζική απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και την ταχεία ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Η Electra Energy τάσσεται σταθερά υπέρ ενός ολιστικού ενεργειακού μετασχηματισμού, με στόχο ένα ηλεκτροπαραγωγικό σύστημα που θα βασίζεται εξ ολοκλήρου στις ΑΠΕ έως το 2035.

Η ενεργειακή μετάβαση, ωστόσο, δεν αποτελεί μόνο μια τεχνοκρατική διαδικασία αύξησης της εγκατεστημένης ισχύος. Είναι πρωτίστως μια διαδικασία κοινωνικού και χωρικού μετασχηματισμού, η οποία επηρεάζει τη βιοποικιλότητα, το τοπίο, τις παραγωγικές δραστηριότητες, την ποιότητα ζωής των κατοίκων και την κοινωνική αποδοχή της ίδιας της μετάβασης. Για τον λόγο αυτό, ο χωροταξικός σχεδιασμός των ΑΠΕ δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως μια απλή διαδικασία καθορισμού επιτρεπόμενων χρήσεων γης. Αποτελεί βασικό εργαλείο δημόσιας πολιτικής, μέσω του οποίου καλούνται να εξισορροπηθούν διαφορετικοί αλλά εξίσου σημαντικοί στόχοι: η προστασία του κλίματος, η διατήρηση της φύσης, η ενεργειακή ασφάλεια, η περιφερειακή ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή.

Η αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου πραγματοποιείται σε μια κρίσιμη συγκυρία. Από τη μία πλευρά, η Ελλάδα οφείλει να επιταχύνει την ανάπτυξη της καθαρής ενέργειας ώστε να επιτύχει τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς κλιματικούς στόχους. Από την άλλη, η αυξανόμενη πίεση στους φυσικούς πόρους, οι περιορισμοί των ηλεκτρικών δικτύων και οι εντεινόμενες κοινωνικές αντιδράσεις απέναντι σε έργα μεγάλης κλίμακας αναδεικνύουν την ανάγκη για έναν πιο ολοκληρωμένο και ισορροπημένο χωροταξικό σχεδιασμό.

Για την Electra Energy, η αξιολόγηση του νέου Χωροταξικού Πλαισίου βασίζεται σε πέντε θεμελιώδεις αρχές:

- **Προστασία του κλίματος**, μέσω της επιτάχυνσης της ανάπτυξης των ΑΠΕ με τρόπο που ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ενεργειακού συστήματος.

- **Προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας**, με προτεραιότητα στην αποφυγή εγκαταστάσεων σε περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας και στη μεγαλύτερη αξιοποίηση ήδη δομημένων ή υποβαθμισμένων επιφανειών.
- **Ενεργειακή δημοκρατία**, με ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, των ΟΤΑ και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω ενεργειακών κοινοτήτων και άλλων συλλογικών σχημάτων παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας.
- **Χωρική δικαιοσύνη**, ώστε η ανάπτυξη των έργων να λαμβάνει υπόψη τη φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής, τις σωρευτικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη δίκαιη κατανομή των οφελών και των βαρών της ενεργειακής μετάβασης.
- **Τοπική ανάπτυξη και ανθεκτικότητα**, αξιοποιώντας την ενεργειακή μετάβαση ως εργαλείο για τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τη μείωση του ενεργειακού κόστους των δήμων και την ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών.

Οι αρχές αυτές δεν λειτουργούν ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Αντίθετα, συνθέτουν ένα ενιαίο πλαίσιο μέσα από το οποίο η Electra Energy αξιολογεί το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ και διατυπώνει τις προτάσεις που ακολουθούν.

2. Οι βασικές αλλαγές του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ

Το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΧΠ-ΑΠΕ) έρχεται να αντικαταστήσει το ισχύον πλαίσιο του 2008, το οποίο δεν ανταποκρινόταν πλέον στις σύγχρονες ανάγκες της ενεργειακής μετάβασης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Για πρώτη φορά επιχειρείται μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του χωροταξικού σχεδιασμού, με συντονισμό με τα αντίστοιχα χωροταξικά πλαίσια για τον τουρισμό και τη βιομηχανία, ώστε να περιοριστούν οι συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών χρήσεων γης.

Οι σημαντικότερες αλλαγές που εισάγει το νέο πλαίσιο είναι οι εξής:

- **Περιοχές καταλληλότητας για αιολικά έργα:** Καθορίζονται σε επίπεδο Δημοτικής Ενότητας, με βάση το διαθέσιμο αιολικό δυναμικό, ώστε να περιοριστεί η ανάπτυξη έργων σε περιοχές με χαμηλή ενεργειακή απόδοση.
- **Υψομετρικό όριο για νέα αιολικά πάρκα:** Απαγορεύεται η εγκατάσταση νέων αιολικών σταθμών σε υψόμετρο άνω των 1.200 μέτρων, με στόχο την προστασία των ορεινών και αλπικών οικοσυστημάτων.
- **Περιορισμοί στα μικρά νησιά:** Δεν επιτρέπεται η ανάπτυξη νέων αιολικών σταθμών σε νησιά με έκταση μικρότερη των 300 km², περιορίζοντας σημαντικά τις δυνατότητες εγκατάστασης σε μεγάλο μέρος του νησιωτικού χώρου.
- **Αυξημένη προστασία των περιοχών Natura 2000:** Για τα αιολικά έργα προβλέπονται αυστηροί περιορισμοί στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας, ενώ για τα φωτοβολταϊκά θεσπίζεται γενική απαγόρευση εγκατάστασης στις περιοχές του δικτύου Natura 2000, καθώς και σε δασικές και αρχαιολογικές εκτάσεις.

- **Ανώτατο όριο κάλυψης για φωτοβολταϊκά:** Θεσπίζεται για πρώτη φορά μέγιστο ποσοστό εδαφικής κάλυψης από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,5% της έκτασης κάθε Περιφερειακής Ενότητας.
- **Ειδικές απαιτήσεις για την προστασία του τοπίου:** Για φωτοβολταϊκά έργα που χωροθετούνται κοντά σε μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αρχαιολογικούς χώρους και παραδοσιακούς οικισμούς απαιτείται ειδική μελέτη θέασης, ώστε να αξιολογούνται οι επιπτώσεις τους στο τοπίο και την πολιτιστική κληρονομιά.

3. Η βασική προβληματική: Οι μεταβατικές διατάξεις και οι αδυναμίες του νέου χωροταξικού πλαισίου

Παρά τις σημαντικές βελτιώσεις που εισάγει το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ, η ουσιαστική αποτελεσματικότητά του περιορίζεται σημαντικά από το εύρος των μεταβατικών διατάξεων, ενώ παράλληλα παραμένουν κρίσιμα ζητήματα που δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς.

Οι νέοι περιορισμοί, όπως το υψομετρικό όριο των 1.200 μέτρων ή ο αποκλεισμός των μικρών νησιών από την ανάπτυξη νέων αιολικών σταθμών, εφαρμόζονται αποκλειστικά σε έργα που βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο αδειοδότησης (περίπου **37 GW**, εκ των οποίων μεγάλο μέρος διαθέτει μόνο Βεβαίωση Παραγωγού). Αντίθετα, εξαιρούνται από την εφαρμογή των νέων κανόνων:

- έργα που βρίσκονται ήδη σε λειτουργία (**18 GW**),
- έργα με Οριστικούς Όρους Σύνδεσης (**15 GW**),
- έργα που διαθέτουν Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) ή για τα οποία είχε υποβληθεί πλήρης Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έως τις 20 Μαΐου 2026 (περίπου **45 GW**).

Ως αποτέλεσμα, ένα πολύ μεγάλο μέρος του υφιστάμενου επενδυτικού χαρτοφυλακίου **-60 GW(!)**- θα συνεχίσει να εξετάζεται με βάση το προηγούμενο χωροταξικό καθεστώς, ακόμη και σε περιοχές όπου το ίδιο το νέο πλαίσιο αναγνωρίζει πλέον ότι απαιτούνται αυστηρότεροι περιορισμοί για λόγους προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου.

Η επιλογή αυτή ανταποκρίνεται στην ανάγκη διασφάλισης της ασφάλειας δικαίου και της προβλεψιμότητας των επενδύσεων. Ωστόσο, μειώνει σημαντικά την άμεση αποτελεσματικότητα του νέου χωροταξικού πλαισίου και δημιουργεί εύλογα ερωτήματα ως προς το κατά πόσο οι νέοι κανόνες θα επηρεάσουν ουσιαστικά τη γεωγραφική κατανομή των έργων τα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, αιολικά έργα συνολικής ισχύος άνω των **5 GW⁽⁶⁾**, τα οποία εγείρουν σοβαρά περιβαλλοντικά ζητήματα, εξακολουθούν να εξαιρούνται από την εφαρμογή των νέων περιορισμών λόγω των μεταβατικών διατάξεων. Η Electra Energy θεωρεί ότι απαιτείται επανεξέταση του οριζόντιου χαρακτήρα των μεταβατικών διατάξεων, ιδίως για έργα των οποίων η αδειοδότηση δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Παράλληλα, δεν μπορεί να αγνοηθεί ότι η ανάγκη για τόσο εκτεταμένες μεταβατικές διατάξεις συνδέεται και με τη σημαντική καθυστέρηση στην αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου, η οποία είχε ως αποτέλεσμα μεγάλο μέρος των επενδυτικών σχεδίων να προχωρήσει με βάση ένα καθεστώς που η ίδια η Πολιτεία σήμερα αναγνωρίζει ότι χρήζει ουσιαστικής αναθεώρησης.

Πέρα όμως από τις μεταβατικές διατάξεις, το νέο πλαίσιο εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τον χωροταξικό σχεδιασμό κυρίως ως εργαλείο καθορισμού επιτρεπόμενων και μη επιτρεπόμενων περιοχών εγκατάστασης έργων. Η προσέγγιση αυτή είναι αναγκαία, αλλά δεν επαρκεί για να ανταποκριθεί στις ανάγκες του σύγχρονου ενεργειακού συστήματος. Σήμερα, η βιωσιμότητα ενός έργου ΑΠΕ δεν εξαρτάται μόνο από τη χωροθέτησή του, αλλά και από τη διαθεσιμότητα ηλεκτρικού χώρου, τη δυνατότητα σύνδεσης με το δίκτυο, την ανάπτυξη υποδομών αποθήκευσης, τη διαχείριση της ζήτησης και τη δυνατότητα τοπικής κατανάλωσης της παραγόμενης ενέργειας. Οι παράμετροι αυτές είτε δεν λαμβάνονται υπόψη είτε αντιμετωπίζονται αποσπασματικά.

Επιπλέον, το νέο πλαίσιο εξακολουθεί να δίνει περιορισμένη έμφαση στην αποκεντρωμένη παραγωγή, στην αυτοπαραγωγή και στις ενεργειακές κοινότητες. Παρότι τα σχήματα αυτά μπορούν να ενισχύσουν την κοινωνική αποδοχή των έργων, να μειώσουν την πίεση στα ηλεκτρικά δίκτυα και να συμβάλουν στη δικαιότερη κατανομή των οφελών της ενεργειακής μετάβασης, δεν προκύπτει μια σαφής στρατηγική προτεραιότητάς τους έναντι έργων μεγάλης κλίμακας.

Τέλος, η εμπειρία της τελευταίας δεκαετίας δείχνει ότι η κοινωνική αποδοχή των έργων ΑΠΕ δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη χωροθέτησή τους. Εξαρτάται και από το ποιος επενδύει, ποιος συμμετέχει, ποιος ωφελείται και με ποιον τρόπο λαμβάνονται οι αποφάσεις. Η ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και των ενεργειακών κοινοτήτων πρέπει να ενσωματώνεται ήδη από τα πρώτα στάδια του χωροταξικού και ενεργειακού σχεδιασμού και όχι να περιορίζεται στις διαδικασίες αδειοδότησης.

Συνολικά, η αξιολόγηση του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου δεν μπορεί να περιορίζεται στους νέους χάρτες και στις ζώνες αποκλεισμού. Οφείλει να εξετάζει κατά πόσο δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια ενεργειακή μετάβαση που θα είναι ταυτόχρονα ταχεία, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη.

4. Οι αρχές και οι προτάσεις της Electra Energy για ένα σύγχρονο χωροταξικό πλαίσιο ΑΠΕ

Εισαγωγή

Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που αναδείχθηκαν κατά την αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ δεν απαιτεί μόνο την τροποποίηση επιμέρους διατάξεων.

Προϋποθέτει μια συνολική προσέγγιση για τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζεται η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα.

Η Electra Energy θεωρεί ότι ένα σύγχρονο χωροταξικό πλαίσιο δεν πρέπει να περιορίζεται στον καθορισμό περιοχών όπου επιτρέπεται ή απαγορεύεται η ανάπτυξη έργων. Οφείλει να ενσωματώνει τις αρχές της αποδοτικής χρήσης του χώρου, της ενεργειακής δημοκρατίας, της συμμετοχής των πολιτών, της προστασίας της βιοποικιλότητας και της ορθολογικής λειτουργίας του ενεργειακού συστήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, καταθέτουμε τις ακόλουθες προτάσεις.

4.1 Η αρχή «Energy Efficiency First» πρέπει να αποτυπώνεται και στον χωροταξικό σχεδιασμό

Η φθηνότερη, καθαρότερη και κοινωνικά αποδοτικότερη κιλοβατώρα είναι αυτή που δεν χρειάζεται ποτέ να παραχθεί.

Η αρχή **Energy Efficiency First**, η οποία αποτελεί πλέον θεμελιώδη κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, δεν μπορεί να περιορίζεται στον σχεδιασμό προγραμμάτων εξοικονόμησης ενέργειας. Οφείλει να επηρεάζει και τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζεται η ανάπτυξη νέων ενεργειακών υποδομών.

Κάθε μείωση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας περιορίζει την ανάγκη εγκατάστασης νέας παραγωγικής ισχύος, μειώνει την πίεση για κατάληψη νέων εκτάσεων, περιορίζει τις ανάγκες ενίσχυσης των ηλεκτρικών δικτύων και μειώνει το συνολικό κόστος της ενεργειακής μετάβασης.

Για τον λόγο αυτό, οι πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας και οι πολιτικές ανάπτυξης των ΑΠΕ πρέπει να σχεδιάζονται ως συμπληρωματικοί πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής και να αποτυπώνονται με συνέπεια και στον χωροταξικό σχεδιασμό. Μέσω συμμετοχικών διαδικασιών και διαβουλεύσεων, κάθε τοπική κοινότητα θα πρέπει να συμμετάσχει στη διαδικασία ανάπτυξης νέων έργων ΑΠΕ, έχοντας ξεκινήσει όμως από τη βασική ερώτηση: “έχουμε εξαντλήσει τις πιθανές τοπικές/περιφερειακές πολιτικές για τη μείωση χρήσης ενέργειας;”.

4.2 Προτεραιότητα στην αξιοποίηση του ήδη δομημένου χώρου

Η επέκταση των ΑΠΕ δεν πρέπει να βασίζεται κατά προτεραιότητα στη δέσμευση νέων φυσικών ή παραγωγικών εκτάσεων. Πριν εξεταστεί η ανάπτυξη έργων σε αδόμητες περιοχές, είναι αναγκαίο να αξιοποιηθεί συστηματικά το σημαντικό δυναμικό που υπάρχει στον ήδη δομημένο χώρο.

Στέγες κατοικιών, δημόσια και δημοτικά κτίρια, βιομηχανικές εγκαταστάσεις, εμπορικά κέντρα, χώροι στάθμευσης, ανενεργά λατομεία, οδικοί άξονες, αποκατεστημένοι χώροι διάθεσης αποβλήτων και άλλες ανθρωπογενείς επιφάνειες μπορούν να φιλοξενήσουν σημαντικό μέρος

της απαιτούμενης νέας φωτοβολταϊκής ισχύος με πολύ μικρότερες περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Η προσέγγιση αυτή συνάδει με την αρχή της αποδοτικής χρήσης του χώρου, συμβάλλει στον περιορισμό της τεχνητής κατάληψης γης (land take), μειώνει τις συγκρούσεις με άλλες χρήσεις και διευκολύνει την αυτοπαραγωγή και την τοπική κατανάλωση της παραγόμενης ενέργειας.

Η ανάπτυξη φωτοβολταϊκών στις στέγες και στις υφιστάμενες υποδομές δεν αποτελεί εναλλακτική επιλογή απέναντι στα έργα εδάφους. Αποτελεί τη φυσική αφετηρία μιας ορθολογικής ενεργειακής πολιτικής.

4.3 Οι ενεργειακές κοινότητες ως βασικός πυλώνας του χωροταξικού σχεδιασμού

Η ενεργειακή μετάβαση δεν αφορά μόνο το ενεργειακό μίγμα. Αφορά και το ποιος συμμετέχει στην παραγωγή, στη διαχείριση και στην αξιοποίηση της ενέργειας.

Οι ενεργειακές κοινότητες αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία ενεργειακής δημοκρατίας που έχουν θεσπιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιτρέπουν σε πολίτες, δήμους, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τοπικούς φορείς να συμμετέχουν ενεργά στην παραγωγή καθαρής ενέργειας, να μειώνουν το ενεργειακό τους κόστος και να διατηρούν μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας σε τοπικό επίπεδο.

Ένα σύγχρονο χωροταξικό πλαίσιο δεν πρέπει να είναι ουδέτερο ως προς τον φορέα ανάπτυξης των έργων. Οφείλει να αναγνωρίζει τον ιδιαίτερο κοινωνικό ρόλο των ενεργειακών κοινοτήτων και να δημιουργεί ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για έργα που εξυπηρετούν συλλογικές και τοπικές ανάγκες.

Παράλληλα, απαιτείται η άρση των υφιστάμενων εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ενεργειακές κοινότητες, όπως η περιορισμένη πρόσβαση σε ηλεκτρικό χώρο, οι χρονοβόρες διαδικασίες αδειοδότησης και οι δυσκολίες χρηματοδότησης.

Μέσω του πρόσφατα δημοσιευμένου πακέτου μέτρων "[Citizens Energy Package](#)", η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέτει τον εξαιρετικά φιλόδοξο στόχο των 90 GW έργων ενεργειακών κοινοτήτων μέχρι το 2030, αναδεικνύοντας ρητά τις ενεργειακές κοινότητες ως πολύτιμο εργαλείο καταπολέμησης της κρίσης κόστους ζωής. Είναι κρίσιμο η Ελλάδα να συμβάλλει καθοριστικά σε αυτό τον στόχο, κάτι που έχει και άμεσες επιπτώσεις στον χωροταξικό και ευρύτερο περιφερειακό σχεδιασμό.

Η ενίσχυση των ενεργειακών κοινοτήτων δεν αποτελεί μόνο ζήτημα κοινωνικής πολιτικής. Αποτελεί στρατηγική επιλογή για τη δημιουργία ενός πιο αποκεντρωμένου, ανθεκτικού και δημοκρατικού ενεργειακού συστήματος.

4.4 Προτεραιότητα στο repowering υφιστάμενων εγκαταστάσεων

Η αντικατάσταση παλαιών ανεμογεννητριών ή φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων με σύγχρονο εξοπλισμό υψηλότερης απόδοσης αποτελεί μία από τις αποτελεσματικότερες στρατηγικές αύξησης της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας χωρίς νέα κατανάλωση γης.

Το repowering μπορεί να αυξήσει σημαντικά την ενεργειακή απόδοση υφιστάμενων εγκαταστάσεων, να μειώσει τις σωρευτικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και να αξιοποιήσει ήδη αδειοδοτημένες και ηλεκτρικά συνδεδεμένες θέσεις.

Για τον λόγο αυτό, ο χωροταξικός σχεδιασμός πρέπει να παρέχει σαφή κίνητρα για την αναβάθμιση υφιστάμενων έργων πριν από την ανάπτυξη νέων εγκαταστάσεων σε αδόμητες περιοχές.

4.5 Προώθηση λύσεων διπλής χρήσης γης

Η γεωργική παραγωγή και η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας δεν αποτελούν κατ' ανάγκη ανταγωνιστικές χρήσεις γης.

Τα αγροφωτοβολταϊκά, όταν σχεδιάζονται με κατάλληλα τεχνικά και επιστημονικά κριτήρια, μπορούν να επιτρέψουν τη συνδυασμένη παραγωγή τροφίμων και καθαρής ενέργειας, συμβάλλοντας παράλληλα στην ανθεκτικότητα της γεωργίας απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Η ανάπτυξή τους πρέπει να βασίζεται σε επιστημονική τεκμηρίωση, συνεχή παρακολούθηση και προστασία της γεωργικής παραγωγής.

Συγκεκριμένα, η Electra Energy σε συνεργασία με την ενεργειακή κοινότητα Κοινέργεια, δημιούργησαν πρόσφατα το [πρώτο κοινοτικό αγροφωτοβολταϊκό στην Ελλάδα](#), το οποίο εγκαταστάθηκε εντός του αστικού ιστού στα Ιωάννινα.

4.6 Ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών

Η εμπειρία της τελευταίας δεκαετίας δείχνει ότι η κοινωνική αποδοχή των έργων ΑΠΕ δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη χωροθέτησή τους. Εξαρτάται επίσης από το ποιος αναπτύσσει το έργο, ποιος συμμετέχει, ποιος ωφελείται και με ποιον τρόπο λαμβάνονται οι αποφάσεις.

Η συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών δεν πρέπει να περιορίζεται στις διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Οφείλει να αποτελεί οργανικό στοιχείο του χωροταξικού σχεδιασμού, ήδη από τα πρώτα στάδια λήψης αποφάσεων.

Η ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, των δήμων και των τοπικών φορέων συμβάλλει στη βελτίωση του σχεδιασμού, στην πρόληψη συγκρούσεων και στην ενίσχυση της κοινωνικής αποδοχής των έργων.

Η δημοκρατική συμμετοχή και συνωφέλεια δεν είναι απλά ένα ευχολόγιο:

- 1) **Μπορεί να μειώσει σημαντικά τον συνολικό χρόνο αδειοδότησης:** Παρότι τα μέτρα για την κοινωνική συμμετοχή ενδέχεται αρχικά να συνεπάγονται κόστος για τους κατασκευαστές των έργων, μακροπρόθεσμα επιτυγχάνουν εξοικονόμηση κόστους, καθώς αποτρέπουν καθυστερήσεις, νομικές διαμάχες, και ευρύτερες κοινωνικές συγκρούσεις. Μια σωστά σχεδιασμένη συμμετοχική διαδικασία μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την κοινωνική αποδοχή.
- 2) **(Θα) αποτελεί νομική υποχρέωση σε όλα τα Κράτη Μέλη:** η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια του Grids Package (Πακέτο για τα Δίκτυα) προτείνει την αναθεώρηση του Permitting Directive (Άρθρο 15d) θεσπίζοντας την υποχρεωτική κατανομή των οφελών στις τοπικές κοινότητες για έργα άνω των 10 MW, καθώς και να οριστεί ένας ανεξάρτητος διαμεσολαβητής για τη βελτίωση των τοπικών διαβουλεύσεων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μάλιστα ψήφισε το όριο να μειωθεί στα 8MW.

Υπάρχουν δύο ιδιαίτερα χρήσιμοι οδηγοί για τη διευκόλυνση της βιομηχανίας των ΑΠΕ, καθώς και των πολιτικών ιθυνόντων, να θεσπίσουν εθνικά πλαίσια και μεθοδολογίες για τη συμπερίληψη των τοπικών κοινοτήτων:

- A. [Public Inclusion Toolbox](#), από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- B. [Οδηγός συν-δημιουργίας έργων ΑΠΕ](#), με 13 συγκεκριμένους δείκτες και συγκεκριμένη μεθοδολογία, από το δίκτυο CAN-EU (μετάφραση-προσαρμογή στα ελληνικά από Electra Energy & Green Tank).

4.7 Εφαρμογή των παραπάνω αρχών στις μεταβατικές διατάξεις του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου

Οι παραπάνω αρχές μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο πλαίσιο και για την αντιμετώπιση του ζητήματος που δημιουργούν οι εκτεταμένες μεταβατικές διατάξεις του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου.

Η Electra Energy θεωρεί ότι τα έργα που εξαιρούνται από τους νέους περιορισμούς δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ενιαία. Αντίθετα, απαιτείται διάκριση μεταξύ έργων που συγκρούονται με ουσιαστικά περιβαλλοντικά κριτήρια και έργων που επηρεάζονται από οριζόντιους χωροταξικούς περιορισμούς.

A. Έργα που παραβιάζουν ουσιαστικά περιβαλλοντικά κριτήρια

Για έργα που χωροθετούνται εντός κρίσιμων οικοτόπων, Ζωνών Ειδικής Προστασίας, πυρήνων προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 ή άλλων περιοχών υψηλής οικολογικής αξίας, η προστασία της βιοποικιλότητας πρέπει να αποτελεί αδιαπραγμάτευτη προτεραιότητα.

Στις περιπτώσεις αυτές δεν θα πρέπει να προβλέπονται διαδικασίες εξαίρεσης, προσαρμογής ή ειδικής διαπραγμάτευσης. Τα έργα που δεν συμμορφώνονται με τα ουσιαστικά περιβαλλοντικά κριτήρια του νέου πλαισίου δεν πρέπει να προχωρούν.

B. Έργα που επηρεάζονται από οριζόντιους χωροταξικούς περιορισμούς

Για έργα που επηρεάζονται από οριζόντιους χωροταξικούς περιορισμούς —όπως όρια υψομέτρου ή διοικητικά όρια που δεν συνδέονται με συγκεκριμένα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά— η Electra Energy προτείνει τη θεσμοθέτηση υποχρεωτικής διαδικασίας ουσιαστικής διαβούλευσης με τους οικείους ΟΤΑ και τις τοπικές κοινωνίες.

Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να μπορεί να οδηγεί, όπου απαιτείται, σε:

- ανασχεδιασμό ή μετατόπιση του έργου,
- μείωση της κλίμακας ή του αριθμού των εγκαταστάσεων,
- αυστηρότερους όρους περιβαλλοντικής αποκατάστασης,
- αξιοποίηση υφιστάμενων οδικών και δικτυακών υποδομών,
- δυνατότητα συμμετοχής του δήμου και των πολιτών μέσω ενεργειακών κοινοτήτων ή άλλων συλλογικών σχημάτων,
- αξιοποίηση εργαλείων συλλογικής αυτοπαραγωγής και εικονικού ενεργειακού συμψηφισμού για τη διάχυση των τοπικών ωφελειών,
- υλοποίηση έργων εξοικονόμησης ενέργειας στις τοπικές κοινότητες ως μόνιμα αντισταθμιστικά οφέλη, όπως ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων, προγράμματα για ευάλωτα νοικοκυριά, αναβάθμιση δημοτικού φωτισμού και ενεργειακοί έλεγχοι μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την προσαρμογή έργων που δεν προσκρούουν σε ουσιαστικά περιβαλλοντικά όρια, ενισχύοντας παράλληλα τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και τη δίκαιη κατανομή των ωφελειών της ενεργειακής μετάβασης.

5. Επίλογος

Η Ελλάδα βρίσκεται σήμερα σε μια κρίσιμη καμπή της ενεργειακής της μετάβασης. Η επίτευξη των εθνικών και ευρωπαϊκών στόχων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας απαιτεί ταχεία ανάπτυξη νέων έργων, αλλά η ταχύτητα δεν μπορεί να αποτελεί το μοναδικό κριτήριο σχεδιασμού. Η μακροπρόθεσμη επιτυχία της μετάβασης θα εξαρτηθεί από την ικανότητά της να διατηρήσει την κοινωνική της νομιμοποίηση, να προστατεύσει αποτελεσματικά το φυσικό περιβάλλον και να κατανείμει δίκαια τα οφέλη που δημιουργεί.

Το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς εισάγει ουσιαστικές βελτιώσεις σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς. Ωστόσο, οι αδυναμίες που εξακολουθούν να υφίστανται —και ιδιαίτερα το εύρος των μεταβατικών διατάξεων, η περιορισμένη ενσωμάτωση της αποκεντρωμένης παραγωγής, των ενεργειακών κοινοτήτων και της αρχής **Energy Efficiency First**, καθώς και η περιορισμένη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών— δείχνουν ότι υπάρχει ακόμη σημαντικό περιθώριο βελτίωσης.

Η Electra Energy θεωρεί ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια στατική διαδικασία καθορισμού επιτρεπόμενων και μη επιτρεπόμενων περιοχών. Αντίθετα,

πρέπει να αποτελεί μέρος ενός ολοκληρωμένου ενεργειακού σχεδιασμού που λαμβάνει υπόψη τη χωρητικότητα των δικτύων, την αποθήκευση, την εξοικονόμηση ενέργειας, τη συμμετοχή των πολιτών, τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και την προστασία της βιοποικιλότητας.

Η ενεργειακή μετάβαση δεν αποτελεί μόνο τεχνολογική ή επενδυτική πρόκληση. Αποτελεί πρωτίστως κοινωνικό και αναπτυξιακό εγχείρημα. Η μετάβαση θα είναι πραγματικά επιτυχημένη μόνο όταν οι πολίτες δεν θα είναι απλοί αποδέκτες των αλλαγών, αλλά ενεργοί συμμετοχοί και συνδιαμορφωτές τους.

Για τον λόγο αυτό, η Electra Energy προτείνει ένα μοντέλο ανάπτυξης των ΑΠΕ που δίνει προτεραιότητα στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην αξιοποίηση του ήδη δομημένου χώρου, στην αναβάθμιση υφιστάμενων εγκαταστάσεων, στις λύσεις πολλαπλής χρήσης γης, στις ενεργειακές κοινότητες και στην ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών. Οι αρχές αυτές δεν αποτελούν εναλλακτική στην επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης· αποτελούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε η μετάβαση να είναι κοινωνικά δίκαιη, περιβαλλοντικά βιώσιμη και ανθεκτική στον χρόνο.

Η αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία για τη διαμόρφωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου γύρω από την ανάπτυξη των ΑΠΕ στην Ελλάδα. Ένα κοινωνικό συμβόλαιο που θα βασίζεται στην εμπιστοσύνη, στη διαφάνεια, στη συμμετοχή και στη δίκαιη κατανομή των ωφελειών. Η Electra Energy φιλοδοξεί να συμβάλει ενεργά σε αυτόν τον διάλογο, καταθέτοντας προτάσεις που υπηρετούν ταυτόχρονα την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της ενεργειακής δημοκρατίας.

6. Βιβλιογραφικές Αναφορές (References)

Οι θέσεις και οι προτάσεις που παρουσιάζονται στο παρόν κείμενο βασίζονται στο υπό διαβούλευση θεσμικό πλαίσιο για το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, στη σχετική ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, καθώς και στην εμπειρία από την εφαρμογή πολιτικών ενεργειακής μετάβασης, χωροταξικού σχεδιασμού και συμμετοχικών ενεργειακών σχημάτων.

[1] Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), *Σχέδιο Κοινής Υπουργικής Απόφασης – Έγκριση Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΧΠ-ΑΠΕ) και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)*, 2026.

[2] Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), *Νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας – Επίσημο Δελτίο Τύπου*, 20 Μαΐου 2026.

[3] Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), *Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)*, επικαιροποιημένη έκδοση.

[4] Εφημερίς της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Β' 2464/03.12.2008), Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

[5] Σύνδεσμος Εταιρειών Φωτοβολταϊκών (ΣΕΦ/SPEF), Θέσεις και Σχόλια επί του Σχεδίου ΚΥΑ για το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο ΑΠΕ, 2026.

[6] Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Νέο χωροταξικό σχέδιο για τις ΑΠΕ: δικαίωση για τις θέσεις μας, αλλά με πολύ μεγάλη καθυστέρηση και με σημαντικά «παράθυρα», 3 Ιουνίου 2026.

[7] Γριμάνης, Κ. & Βρεπτός, Χ., Τελικά πόσες ΑΠΕ θέλουμε και πού; Προς μία δίκαιη και φιλική προς τη φύση ενεργειακή μετάβαση, Greenpeace Ελλάδας & Electra Energy, Σεπτέμβριος 2024.

[8] Bee Green (ThinkBee), Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Χωροταξικός Σχεδιασμός, Μελέτη για το Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς, Απρίλιος 2021.

[9] European Commission, *The European Green Deal*, COM(2019) 640 final.

[10] European Commission, *REPowerEU Plan*, COM(2022) 230 final.

[11] Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2018/2001 on the promotion of the use of energy from renewable sources (Renewable Energy Directive – RED III).

[12] Directive (EU) 2023/1791 of the European Parliament and of the Council on Energy Efficiency (Energy Efficiency Directive – EED).

[13] Regulation (EU) 2024/1991 of the European Parliament and of the Council on Nature Restoration.

[14] European Environment Agency (EEA), *Renewables, Landscapes and Biodiversity*, 2023.

[15] International Energy Agency (IEA), *Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector*, 2021.

[16] International Energy Agency (IEA), *Electricity Grids and Secure Energy Transitions*, 2023.

[17] REScoop.eu, *Energy Communities Repository – Best Practices and Policy Recommendations*, 2023–2025.

[18] Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), *Climate Change 2023: Synthesis Report (AR6)*, 2023.

[19] Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES), *Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services*, 2019.